

Nr 37.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten m. m.

Till bevillningsutskottet ha hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen:

1) de likalydande motionerna I: 63 av herr *Domö* m. fl. och II: 110 av herr *Skoglund* i Doverstorp m. fl., vari hemställts dels »att riksdagen måtte besluta, att förordningen den 26 juli 1947 nr 581 om kvarlåtenskapsskatt skall upphävas från och med den 1 juli 1948, samt att kvarlåtenskapsskatt, som erlagts enligt nämnda förordning, skall restitueras», dels »att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till den författningstext som kan finnas påkallad i anledning av kvarlåtenskapsskattens avskaffande»;

2) de likalydande motionerna I: 117 av herr *Bergvall* m. fl. och II: 198 av herr *Ohlin* m. fl., vari hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om en moderat höjning av arvslottbeskattningen samt framläggande för riksdagen av dels de förslag, vartill utredningen kan föranleda, och dels i samband därmed förslag om kvarlåtenskapsskattens avskaffande»; samt

3) de likalydande motionerna I: 182 av herr *Gustaf Elofsson* m. fl. och II: 294 av herr *Jonsson* i Skedsbygd m. fl., vari hemställts, »att riksdagen må för sin del besluta, att lagen om kvarlåtenskapsskatt upphör att gälla senast den 1 juli 1948 och att redan debiterad men ej erlagd sådan skatt icke skall uttagas, samt att all hittills erlagd sådan skatt skall återbetalas till dödsbo, som erlagt densamma».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 63, I: 117 samt II: 294.

Efter avliden person utgå å efterlämnad egendom två slag av skatter, *kvarlåtenskapsskatt* enligt förordningen därom av den 26 juli 1947 samt *arvsskatt* enligt förordningen om arvsskatt och gåvoskatt av den 6 juni 1941. Kvarlåtenskapsskatten beräknas å behållningen i dödsbo efter avdrag bl. a. för makes giftorättsandel och är en skatt på förmögenhetsinnehav, en vid dödsfallet aktualiserad, under vederbörandes livstid uppskjuten förmögenhetsskatt. Arvsskatten är avsedd att träffa förmögenhetsförvärv och utgår å arvs- och testamentslott. I överensstämmelse därmed åvilar skattskyldig-

heten för kvarlåtenskapsskatt den avlidnes dödsbo men för arvsskatt vederbörande arv- eller testamentstagare.

Kvarlåtenskapsskatten utgår å den del av kvarlåtenskapens värde, som överstiger 30 000 kronor, enligt en enhetlig, progressiv skiktscala med 5 till 50 procent. Jämväl livförsäkringar, till vilka förmånstagare är insatt, drabbas i viss utsträckning av kvarlåtenskapsskatt.

Arvsskatten beräknas efter olika progressiva skalor, avvägda bl. a. med hänsyn till det närmare eller avlägsnare släktskapsförhållandet mellan den avlidne och arvingen. Sålunda beskattas efterlevande make och barn lindrigare än andra släktingar.

Gåvoskatt utgår enligt arvs- och gåvoskatteförordningen efter i stort sett samma grunder som arvsskatten. Därjämte beskattas gåvor från fysiska personer med kvarlåtenskapsskatt, varvid gåvor till närstående äro föremål för skärpt beskattning.

Av innehållet i de förevarande motionerna må här återgivas följande.

Till stöd för yrkandet om kvarlåtenskapsskattens avskaffande har i de likalydande motionerna I: 63 och II: 110 framhållits, att skatten måste befaras få menliga verkningar på arbetsamhet, företagsamhet och sparande i vårt land och därmed försvåra strävandena att övervinna den nuvarande ekonomiska krisen.

Beträffande den principiella, rättsliga motiveringen för kvarlåtenskapsskatten ha motionärerna erinrat om vissa av 1945 års statsskatteberedning gjorda uttalanden (SOU 1946: 79 s. 212—13) bl. a. därom att kvarlåtenskapsskatten vore avsedd att träda i stället för en förmögenhetsbeskattning i den skattskyldiges livstid samt att den närmast vore att jämföra med en skuld, åvilande kvarlåtenskapen i dess helhet. Den av beredningen sålunda uppställda fiktionen om en förmögenhetsägarens skuld till samhället hade mötts av stark kritik från remissinstanserna, vars berättigande icke hade kunnat jävas. Likväl hade departementschefen i propositionen nr 212 till 1947 års riksdag icke tagit avstånd från beredningens motivering, men för att komma förbi de oundvikliga svårigheterna hade han uttalat, att det icke syntes vara nödvändigt att binda sig vid en viss teoretisk konstruktion i vidare mån än att den konsekvens godtoges, som låge däri, att skattesatserna enligt en progressiv skala rönste inflytande från förmögenhetens storlek.

Innebörden i detta uttalande syntes vara, att de rättsliga synpunkterna ansåges kunna helt lämnas å sido. Dylika synpunkter krävde nämligen ett redovisande av den rättsliga grund, på vilken skatten skulle vila. Det vore i första hand nödvändigt att klargöra, huruvida skatten skulle utgå på grund av förmögenhetsförvärv eller på grund av förmögenhetsinnehav. Utan att man gjorde en sådan distinktion vore det över huvud taget icke möjligt att nå fram till en principiellt tillfredsställande konstruktion. Det vore uppenbart att kvarlåtenskapsskatten icke fyllde kraven på någotdera slaget av dessa skatteformer. Av enbart det förhållandet, att kvarlåtenskapsskatt drabbade *givaren*, då förmögenhet genom gåva överfördes till annan person,

kunde emellertid konstateras, att förmögenhetsinnehavet konstituerade skattskyldigheten.

De skäl som andragits för framflyttandet av tidpunkten för skattskyldighetens inträdande vid detta slag av förmögenhetsskatt syntes huvudsakligen vara två. Å ena sidan hade uttalats, att det icke vore säkert att vår nuvarande förmögenhetsskatt träffade all förmögenhet utan att viss förmögenhet troligen undginge beskattning. Å andra sidan hade anförts att uppskjutandet av skattskyldigheten vore till fördel för den enskilde. Den förstnämnda synpunkten saknade helt värde som argument för kvarlåtenskapsskatten. Ville man råda bot för en oförmåga vore det principiellt felaktigt att göra detta i sådan form att man därigenom komme att träffa även andra än dem man enligt argumenteringen åsyftade. Motionärerna toge härvid endast sikte på att det anförda argumentet syftade på falskdeklaration och icke på svårigheten att i vissa fall åsätta viss förmögenhet ett riktigt värde. Denna svårighet torde nämligen icke vara mindre efter förmögenhetsägarens död än under hans livstid. Uppfattningen att kvarlåtenskapsskatten skulle vara till fördel för den skattskyldige framför en årlig förmögenhetsskatt av motsvarande tyngd byggde helt och hållet på ett antagande.

Det åsidosättande av rättsprinciper och logiskt tänkande, som karakteriserade försöken att motivera kvarlåtenskapsskatten, gjorde sig även gällande i fråga om själva utformningen av skatten. Eftersom kvarlåtenskapsskatten vore en uppskjuten förmögenhetsskatt, borde det till en början vara självklart att den uttoges av samma personer som hade att erlægga årlig förmögenhetsskatt samt att den träffade den egendom, som den avlidne haft att under livstiden erlægga förmögenhetsskatt för. Så vore emellertid icke fallet, utan man hade i stället helt omotiverat anknutit till bestämmelserna för arvsskatten, vilket medförde flera inadvartenser.

Den allvarligaste anmärkningen mot kvarlåtenskapsskattens konstruktion vore dock, att skatten, med ett undantag, utmättes utan hänsyn till den tid arvlåtaren ägt förmögenheten. Även principen om jämlikhet i beskattningen bleve sålunda åsidosatt.

Det förhållandet att hänsyn icke toges till förmögenhetsinnehavets längd innebure under en övergångstid även ett brott mot en annan för lagstiftningen grundläggande princip. Så länge ett visst beskattningssystem ägt laglig giltighet, hade detsamma dittills ansetts vara bindande även för statsmakterna. En höjning av skattesatserna hade därför icke ansetts kunna ske för tid innan ett beslut om skattehöjning trätt i kraft. Lagstiftningen om kvarlåtenskapsskatt innebure emellertid tillskapande av en tilläggsskatt för förfluten tid och finge sålunda till en början retroaktiv verkan.

Ett ytterst egendomligt förhållande vore, att varken i statsskatteberedningens betänkande eller i propositionen gjorts något som helst försök att belysa de sammanlagda verkningarna av den årliga förmögenhetsskatten och kvarlåtenskapsskatten. Detta hade varit en naturlig sak även om det varit två helt skilda skatteformer. När det emellertid, såsom nu vore fallet,

rörde sig om två varandra kompletterande skatter, utgjorde denna underlåtenhet en brist i utredningen, som icke kunde försvaras. Motionärerna funne det därför angeläget att redogöra för en av dem företagen undersökning i denna fråga. Undersökningen gäve otvivelaktigt vid handen, att det här icke vore fråga om en beskattning i vanlig mening utan om konfiskation. Man måste nämligen utgå ifrån att beskattningens uppgift vore att träffa inkomst och icke den inkomstgivande förmögenheten såsom sådan, vilket uppenbarligen skedde med nuvarande kvarlåtenskapsskatt. Det vore här anledning att erinra om de under diskussionen om kvarlåtenskapsskatten från flera håll framställda kraven på att en eventuell lagstiftning här om icke borde givas formen av en skattelag. Den gjorda undersökningen visade, att dessa krav hade sakligt berättigande.

De vid den verkställda undersökningen erhållna resultaten tedde sig desto mera skrämmande som redan den årliga beskattningen vore synnerligen hög, främst i vad gällde kapitalavkastning. Såsom framginge av en till bevillningsutskottets betänkande nr 50 vid 1947 års riksdag fogad tabell 17, kunde de årliga skatterna i vissa fall uppgå till mer än 100 procent av kapitalavkastningen. Någon anledning att komplettera den årliga förmögenhetsskatten med en särskild kvarlåtenskapsskatt funnes följaktligen icke. I detta sammanhang förtjänade att framhållas, att de abnormt höga skattesatserna för bl. a. den årliga förmögenhetsskatten föranlett en särskild bestämmelse om en maximering av inkomst- och förmögenhetsskatterna till 80 procent av inkomsten. Denna bestämmelse bleve nu i vissa fall illusorisk, då en del av förmögenhetsskatten uttoges genom kvarlåtenskapsskatt.

De i många avseenden bristfälliga utredningar, som föregått förslaget om kvarlåtenskapsskatt, hade i visst avseende kompletterats av bevillningsutskottet. Utskottet hade nämligen föranställt om en utredning rörande de beräknade verkningarna av kvarlåtenskapsskatten å Södermanlands läns landsbygd. Resultatet av denna undersökning hade emellertid blivit endast kortfattat refererat i utskottets betänkande. Utredningsmannens slutomdöme vore, »att något tvivel knappast kan råda om att den föreslagna kvarlåtenskapsskatten, vad rikets landsbygd beträffar, till övervägande del kommer att få bäras av jordbrukarna». Detta uttalande grundades på ett tabellmaterial, av vilket det framginge att — om några ytterlighetsfall borträknades — ungefär $\frac{2}{3}$ av den för länets landsbygd beräknade kvarlåtenskapsskatten skulle belöpa på jordbrukarna. Det anfördes vidare i utredningsmannens promemoria, att icke mindre än 12 procent av hela antalet inkomsttagare bland egna jordbrukare skulle bli föremål för kvarlåtenskapsskatt. En jämförelse med den i statsskatteberedningens betänkande (s. 362) intagna tabellen över antalet förmögenhetsägare med mer än 20 000 kronors förmögenhet taxeringsåret 1943 visade, att nämnda procenttal vore synnerligen högt. Hela antalet förmögenhetsägare med över 30 000 kronor vore enligt denna tabell 129 692 d. v. s. föga mer än 4 procent av antalet inkomsttagare i hela riket. Då emellertid av sistnämnda antal icke mindre än 77 637 befunde sig i förmögenhetsskiktet 30 000—60 000 och dessa helt skulle

undgå kvarlåtenskapsskatt i den mån förmögenhetsägaren vore gift och förmögenheten utgjorde giftorättsgods, finge antalet av dem, som kunde bli föremål för kvarlåtenskapsskatt, reduceras ytterligare till ungefär 2 procent av antalet inkomsttagare. Oavsett att de särskilda förmögenhetsbeloppen nominellt sett stigit betydligt mellan taxeringsåren 1943 och 1946 framför allt genom höjningen av taxeringsvärdena å jordbruksfastighet, vore det tydligt, att jordbrukarna bleve särskilt hårt drabbade av kvarlåtenskapsskatten.

Kvarlåtenskapsskattens verkningar för enskilda rörelseidkare och familjeföretag utanför jordbruket hade delvis belysts vid skattefrågans riksdagsbehandling. Det hade uppvisats, att de medelstora och större rörelseidkarna och familjeföretagen inom industri och handel på längre sikt icke kunde tänkas fortsätta sin verksamhet som hittills. Härigenom skulle en värdefull företagsform, som visat sig äga förmåga att verksamt bidra till vårt folks försörjning, så småningom försvinna. Den allvarligaste invändningen, som ur samhällsekonomisk synpunkt kunde riktas mot en sådan utveckling, vore otvivelaktigt, att ingen säkerhet funnes för att det tomrum, som uppstode genom deras utmönstring, komme att fyllas. I den mån dessa enskilda rörelseidkare och familjeföretag försvunne, skulle också de underleverantörer och de potentiella konkurrenter till storindustrien försvinna, vilka vore så nödvändiga för att ge balans och stabilitet åt vårt näringsliv, samtidigt som de stimulerade till ett jämnt framåtskridande. Icke minst viktig vore den synpunkten, att dessa företag många gånger vore den enda försörjningskälla, kring vilken hela samhällen byggts upp i våra skogsbygder. Att kvarlåtenskapsskatten i åtskilliga fall skulle allvarligt försvaga ifrågavarande företags finansiella ställning redan vid ett första generationsskifte hade till full tydlighet ådagalagts. Den påstådda skuld till staten, som kvarlåtenskapsskatten sades utgöra, hade ju som säkerhet just rörelsen. Skulden överväldrades följaktligen från den avlidne till hans företag och måste för sin likvidering leda till försämrad finansiell ställning. I sista hand bleve det nämligen på rörelsen, som kvarlåtenskapsskatten komme att lastas långt mer än på de människor, som stode som formella ägare till densamma. Vad driftiga och företagsamma människor byggt upp såsom företag i tanke att åt sina efterkommande lämna ett bestående realkapital i folkhushållets tjänst skulle bringas i svårigheter och så småningom upphöra. Detta skulle hårdast drabba människorna i de samhällen, vilka för sin utkomst vore beroende av företagen. Det kunde till detta genmälas, att staten i så fall finge övertaga och fortsätta verksamheten. Huru detta skulle ske hade dock på intet sätt antytts. Till yttermera visso skulle de medel, som beräknades komma att inflyta från kvarlåtenskapsskatten, ingå i driftbudgeten och användas för löpande statsutgifter.

Det inkomstbortfall för statskassan, som ett avskaffande av kvarlåtenskapsskatten skulle medföra, kunde i belysning av beräkningarna i innevarande års budget knappast uppskattas till mer än 25 å 30 milj. kronor.

I de likalydande motionerna I: 117 och II: 198 har erinrats om att folkpartiet vid fjolårets riksdag yrkat avslag på förslaget om kvarlåtenskapsskatt under åberopande av delvis de anmärkningar, som riktats mot det samma under remissbehandlingen, samt anfört att om ur allmänna synpunkter och med hänsyn till statens behov av inkomster en skärpning av arvsbeskattningen skulle vara erforderlig, en revision av arvslottsbekattningen vore en lämpligare och riktigare utväg. Motionärerna voro alltjämt av den uppfattningen att kvarlåtenskapsskatten såväl till sin konstruktion som till sina verkningar vore en olämplig skatteform och att den därför icke borde behållas som en form av arvsbeskattning. Den komplettering av den dittillsvarande relativt låga arvsbeskattningen i vårt land, som ur statsfinansiella och andra allmänna synpunkter kunde ifrågasättas, borde i stället vinnas på andra vägar, och den lämpligaste syntes då vara en moderat höjning av arvslottsbekattningen. En schematisk höjning av nu tillämpade skatteskalor skulle emellertid uppenbarligen leda till orättvisa resultat. Den skulle medföra en sådan belastning av de mindre arvslotterna att den bleve för tung att bära, även om skatteskalorna — vilket motionärerna ansåge vara nödvändigt — bestämdes så att det inflytande beloppet bleve väsentligt lägre än det kvarlåtenskapsskatten väntades inbringa. Över huvud taget yppade sig vid en revision av arvslottsbekattningen avvägningsproblem, som tarvade ett noggrant överbägende med hänsyn till de olika verkningar på samhällsökonomien, som en beskattning av dylikt slag kunde väntas medföra. En utredning i denna fråga borde därför skyndsamt igångsättas. Motionärerna hyste inga betänkligheter mot att i rådande ekonomiska läge genomföra den lindring av arvsbeskattningen, som en dylik omläggning i samband med kvarlåtenskapsskattens avskaffande skulle innebära. Den skulle nämligen säkerligen ej åstadkomma någon ökning av den enskilda konsumtionen utan tvärtom befördra sparandet.

I de likalydande motionerna I: 182 och II: 294 har anförts bl. a. att en så stor minskning av den årligen utgående förmögenhetsskatten åstadkommes på grund av kvarlåtenskapsskatten, att en årlig minskning av intäkterna av den förstnämnda skatten komme att inträda. Detta förhållande komme otvivelaktigt att framträda i ännu högre grad, sedan kvarlåtenskapsskatten varit gällande ett antal år. Redan vid kvarlåtenskapsskattens antagande hade påpekats de skadliga verkningar, som denna skatteform komme att medföra för jordbrukets utövare. Häremot hade invänts, att dessa endast i ringa utsträckning komme att beröras av skatten. Den utredning, som bevillningsutskottet låtit verkställa med avseende å Södermanlands län, visade dock att, vad beträffade detta läns landsbygd, största delen av denna skatt komme att få erläggas av dödsbon inom jordbrukargruppen. De stigande taxeringsvärdena komme säkerligen att medföra att så i ännu högre grad bleve fallet. De rent psykologiska verkningarna av denna beskattning gäve sig till känna i minskat intresse för sparande. Det skulle säkerligen i denna tid, då statsmakterna överbägede olika alternativ för att åstadkomma ökat sparande, va-

rit lyckligt om denna beskattningsform, som direkt motverkade sparandet, icke kommit till stånd. Kvarlåtenskapsskatten komme att medföra ökade svårigheter för jordbrukarungdomen att börja sin bana. Föräldrarnas arbete och sparsamhet för att möjliggöra för barnen att kunna ägna sig åt detta yrke bestraffades med en särskild skatt. Därtill komme att den förmögenhet, som träffades av beskattningen, ofta vore resultatet inte bara av föräldrarnas arbete. Barnen hade ofta bidragit genom att oavlönade eller mindre väl avlönade utföra arbete.

Skillnaden i beskattningshänseende olika befolkningsgrupper emellan framstode för jordbrukarna såsom en mycket stor orättvisa. Den som sparade för att göra det ekonomiskt möjligt för barnen att ägna sig åt jordbrukarens yrke skulle, om detta lyckades för honom, ofta avstå en del av detta sparkapital till staten, under det att den, som kostade på sina barn teoretisk utbildning, varigenom dessa kunde erhålla en betydligt mera lönsam plats i samhället med tryggad pension, undsluppe denna skatt. Vidare tillfördes redan nu andra näringar, städer och samhällen avsevärda kapital, som kanske av generationer genom arbete och sparsamhet samlats på den svenska landsbygden. Detta skedde inte minst genom den utflyttning som ägde rum. Arvslottsbeskattningen tillförde dessutom staten avsevärda belopp årligen. Lades därtill kvarlåtenskapsskatten, kunde den situationen uppkomma, att jordbruksnäringen komme att sakna nödigt kapital. En reducering av en näringsgrens ekonomiska förhållanden medförde skadeverkningar, vilka till sist drabbade hela samhället.

Utskottet. 1947 års riksdag antog i samband med den då beslutade omläggningen av den direkta statsbeskattningen en förordning om kvarlåtenskapsskatt, vilken trätt i kraft den 1 januari 1948. Denna skatt uttages vid sidan av den arvslottsskatt, som redan tidigare funnits, och gäldas av det oskiftade dödsboet. Kvarlåtenskapsskatt utgår i de fall, där värdet av kvarlåtenskapen överstiger 30 000 kronor. Skatten beräknas enligt en skikt-skala, där lägsta skattesatsen, avseende den del av kvarlåtenskapen som överstiger 30 000 men ej 50 000 kronor, utgör 5 procent och högsta skattesatsen, avseende den del av kvarlåtenskapen som överstiger 5 000 000 kronor, 50 procent. Vid beräkandet av den skattepliktiga kvarlåtenskapen må vissa avdrag göras, bl. a. för efterlevande makes giftorättsandel och för egendom, som den avlidne innehafte endast en kortare tid.

Syftet med samtliga de nu föreliggande motionerna är kvarlåtenskaps-skattens avskaffande. Sålunda yrkas i de likalydande motionerna I: 63 (av herr Domö m. fl.) och II: 110 (av herr Skoglund i Doverstorp m. fl.), att förordningen om kvarlåtenskapsskatt skall upphävas från och med den 1 juli 1948 samt att redan erlagd kvarlåtenskapsskatt skall restitueras. I huvudsak samma yrkanden framställas i de likalydande motionerna I: 182 (av herr Gustaf Elofsson m. fl.) och II: 294 (av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl.). Yrkandena i de likalydande motionerna I: 117 (av herr Bergvall m. fl.) och II: 198 (av herr Ohlin m. fl.) avse skrivelse till Kungl. Maj:t

med hemställan om utredning rörande en moderat höjning av arvslotsbeskattningen samt framläggande för riksdagen av dels det förslag, vartill utredningen kan föranleda, dels ock i samband därmed förslag om kvarlåtenskapsskattens avskaffande.

Till stöd för yrkandet om kvarlåtenskapsskattens omedelbara avskaffande har i de likalydande motionerna I: 63 och II: 110 lämnats en utförlig motivering. Såvitt utskottet kunnat finna innehålla emellertid dessa motioner icke några nya synpunkter på denna fråga. Sedan riksdagen i juli månad 1947 fattade sitt beslut om kvarlåtenskapsskattens införande ha ej heller inträffat sådana förhållanden, som kunna anses böra föranleda ett frångående av detta beslut. Utvecklingen torde snarare kunna sägas ha gått i motsatt riktning. Vårt lands statsfinansiella läge är för närvarande betydligt sämre än man vid fjolårets riksdag väntade sig. Att i de nu nämnda motionerna liksom även i de likalydande motionerna I: 182 och II: 294 kunnat ifrågasättas ett upphävande av kvarlåtenskapsskatten utan att någon ersättning för de därigenom bortfallande skatteintäkterna anskaffas på annan väg finner utskottet fördens skull anmärkningsvärt. Utskottet får även erinra om att kvarlåtenskapsskatten endast då det gäller de större förmögenheterna kan anses vara av någon mera väsentlig betydelse samt denna skatt först vid mycket stora förmögenheter kan sägas vara av en betydande storleksordning. Med hänsyn härtill skulle det förvisso för stora delar av vårt folk framstå såsom svärförklarligt, om innevarande års riksdag — som redan beslutat avsevärda skärpningar av ett flertal indirekta skatter vilka skärpningar hårdast drabba de mindre inkomsttagarna — tillmötesginge de i nu ifrågasvarande motioner framställda yrkandena om en skattelättnad för de större förmögenheterna. På grund härav avstyrker utskottet de likalydande motionerna I: 63 och II: 110 samt de likalydande motionerna I: 182 och II: 294.

De i de likalydande motionerna I: 117 och II: 198 framställda yrkandena om skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning rörande en moderat höjning av arvslotsbeskattningen såsom ersättning för kvarlåtenskapsskatten finner utskottet mera realitetsbetonade. Då emellertid med dessa motioner åsyftas, att skatteskalorna vid arvslotsbeskattningen skulle bestämmas så att det inflytande skattebeloppet bleve väsentligt lägre än som vid kvarlåtenskapsskattens bibehållande kunde väntas erhållas, finner utskottet ej heller den i de nu nämnda motionerna anvisade lösningen böra ifrågakomma. Utskottet vill emellertid tillägga, att kvarlåtenskapsskatten liksom varje annan skatt givetvis kan utformas på annat sätt och även ersättas med annan beskattning av kvarlåtenskap och arv, om anledning därtill kan anses föreligga. Enligt utskottets mening bör dock erfarenhet först ha vunnits om skattens verkningar, innan det toges under övervägande, huruvida denna skatt bör bibehållas i sin nuvarande utformning eller icke eller om den bör ersättas med annan beskattning av kvarlåtenskap och arv av motsvarande storleksordning. På grund härav avstyrker utskottet jämväl de likalydande motionerna I: 117 och II: 198.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att de likalydande motionerna I: 63 av herr Domö m. fl. och II: 110 av herr Skoglund i Doverstorp m. fl. om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att de likalydande motionerna I: 182 av herr Gustaf Elofsson m. fl. och II: 294 av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl. om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att de likalydande motionerna I: 117 av herr Bergvall m. fl. och II: 198 av herr Ohlin m. fl. om utredning rörande en moderat höjning av arvslottsbekattningen samt om avskaffande av kvarlåtenskapsskatten icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 4 maj 1948.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elon Andersson, Wahlmark, Sjödahl, Velander, Björnsson,* Heüman, Wehtje,* Franzon, Widner och Niklasson samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Hagberg i Malmö, Björklund, Hammarlund, Sandberg,* Orgård, Jonsson i Skedsbygd, Olson i Göteborg,* Sundström och Forsberg.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservationer:

I) av herrar *Velander, Wehtje, Niklasson, Hagberg* i Malmö, *Hammarlund, Jonsson* i Skedsbygd och *Olson* i Göteborg, vilka anfört följande:

»Vid 1947 års riksdag antogs i samband med den då beslutade omläggningen av den direkta statsbeskattningen en förordning om kvarlåtenskapsskatt, som trätt i kraft den 1 januari 1948. Mot införandet av denna skatteform restes de starkaste betänkligheter icke minst av de remissinstanser, som beretts tillfälle att yttra sig över statsskatteberedningens förslag därom. Dessa betänkligheter kvarstå alltjämt.

De utredningar, som föregått kvarlåtenskapsskattens införande, hava varit synnerligen ofullständiga. Klart är emellertid, att den är avsedd att utgöra ett komplement till den årliga förmögenhetsbeskattningen och att det är förmögenhetsinnehavet, som konstituerar skattskyldigheten.

Kvarlåtenskapsskatten utmättes i regel, på grund av sin konstruktion, utan hänsyn till den tid, förmögenhetsägaren varit i besittning av förmögenheten, och åsidosattes därigenom principen om jämlikhet i beskattningen. Skillnaden i fråga om beskattningens tyngd kan nämligen i relation till förmögenhetsinnehavets längd bli mycket betydande beträffande kvarlåtenskaper av exakt samma storleksordning.

Verkställda undersökningar rörande kvarlåtenskapsskattens verkningar vid sidan av den direkta statsbeskattningen i övrigt ge otvetydigt vid handen, att kvarlåtenskapsskatten är av rent konfiskatorisk natur, i det att den drabbar, och detta i många fall utomordentligt hårt, icke inkomsten utan den inkomstbringande förmögenheten. Menliga följder måste på grund härav befaras för arbetsvilja, företagsamhet och sparande samt därmed för samhället i dess helhet.

Sammanhållningen av familjeföretag måste sålunda förutsättas komma att försvåras eller omöjliggöras i och med huvudmannens frånfälle. Särskilda svårigheter komma att anmäla sig för den unga generationen jordbrukare, som önskar fortsätta i jordbruket. En jordbrukarfamiljs samlade förmögenhet är oftast resultatet av familjemedlemmarnas gemensamma arbete och sparsamhet. När vid föräldrarnas frånfälle såväl kvarlåtenskapsskatt som arvsskatt skola utgå, blir det säkerligen i många fall icke möjligt för någon av arvingarna att övertaga gården, enär kvarlåtenskapen alltför hårt beskåres av de i samband med frånfallet utgående skatterna. Genom den fortgående penningvärdeförsämringen med därav följande fiktiva värdestegringar å fastigheterna, som komma att återspeglas i höjda taxeringsvärden, drabbas jordbrukarna i allt högre grad av kvarlåtenskapsskatten. Redan vid dennas genomförande skulle, enligt en av bevillningsutskottet föranstaltad utredning, omfattande Södermanlands län, över två tredjedelar av den å

länets landsbygd utgående kvarlåtenskapsskatten komma att utgöras av jordbrukare. Penningvärdeförsämringen, som sedan dess fortgått, kommer ock att medföra att antalet jordbrukare, som drabbas av kvarlåtenskapsskatten successivt ökas.

Det må slutligen starkt betonas, att kvarlåtenskapsskatten särskilt i nuvarande läge, utan att tillföra statskassan mera väsentliga inkomster, motverkar strävandena att upprätthålla penningvärdet samt att uppnå resp. vidmakthålla samhällsekonomisk balans över huvud taget.

På grund av vad sålunda anförts samt innehållet av dels de likalydande motionerna I: 63 av herr Domö m. fl. och II: 110 av herr Skoglund i Dovers-
torp m. fl. dels ock de likalydande motionerna I: 182 av herr Gustaf Elofsson
m. fl. och II: 294 av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl. anse vi, att kvarlåtens-
skapsskatten bör utan dröjsmål avskaffas.

Vi hemställa alltså,

att riksdagen måtte, med bifall till de ovan åberopade motionerna, antaga:

1) följande

F ö r s l a g

till

förordning om upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt.

Härigenom förordnas, att förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt skall upphöra att gälla med utgången av juni månad år 1948.

2) följande

F ö r s l a g

till

förordning angående restitution av kvarlåtenskapsskatt m. m. i samband med upphävandet av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Skattskyldig, som erlagt kvarlåtenskapsskatt, äger efter därom gjord ansökan erhålla restitution med belopp motsvarande skillnaden mellan å ena sidan summan av den erlagda kvarlåtenskapsskatten och den skatt, som utgått enligt förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt

(arvsskatteförordningen) samt å andra sidan den skatt, som skulle hava erlagts enligt arvsskatteförordningen i dess lydelse före den 1 januari 1948.

2 §.

Har kvarlåtenskapsskatt blivit av beskattningsmyndighet fastställd men icke erlagd före den 1 juli 1948, skall skyldighet att erlagga sålunda fastställd skatt icke vidare föreligga.

I fall som i första stycket sägs skall skatt enligt arvsskatteförordningen beräknas på sätt stadgats i nämnda förordning i dess lydelse före den 1 januari 1948.

3 §.

Har skattskyldighet till kvarlåtenskapsskatt inträtt före den 1 juli 1948 men har skatten icke blivit av beskattningsmyndighet fastställd före denna dag, skall dylikt fastställande icke äga rum.

4 §.

Konungen äger utfärda för tillämpning av denna förordning erforderliga föreskrifter.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1948.

3) följande

Förslag

till

förordning om ändring i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Härigenom förordnas, att 11 § 1 mom., 16 §, 19 § 1 mom. samt 32, 52 och 59 §§ förordningen den 6 juni 1941 om arvsskatt och gåvoskatt skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

11 §.

1 mom. Såsom arvinges eller testamentstagares lott anses vad enligt lag och testamente å honom belöper av behållningen i dödsboet eller i sådan kvarlåtenskap, varom förmåles i 4 § 1 mom. 2); dock skall, där i skatteärendet föreligger arvskifte, den däri gjorda fördelningen efter vad i 16 § stadgas lända till efter rättelse.

Behållningen beräknas — — — av denna.

16 §.

Föreligger i — — — angiven grund.

Har sammanlagda värdet av arvingars och universella testamentstagares sålunda bestämda lotter i skifteshandlingen upptagits lägre än vad som återstår av behållningen i dödsboet, beräknad på sätt i 13, 20—23 och 27 §§ stadgas, sedan därifrån avräknats dels efterlevande makes jämlikt 15 §

skattefria andel, dels legat, dels i 11 § 2 mom. omförmäld skattelott och dels värdet av jämlikt 6 och 7 §§ först framdeles beskattningsbar egendom, skola lotterna bestämmas såsom om det belopp, varmed deras sammanlagda värde understiger dödsbobehållningen efter nu nämnd avräkning, uppdelats å lotterna i förhållande till deras storlek.

Skifteshandling skall — — — hos beskattningsmyndigheten.

19 §.

1 mom. Arvs- eller testamentslott, för vilken inträde av skattskyldighet är att hänföra till dödsfallet, skall vid skattens beräkning sammanläggas med gåva, som arvingen eller testamentstagaren erhållit av den avlidne, under förutsättning att skattskyldighet för gåvan inträtt vid dödsfallet eller inom fyra år dessförinnan. Avdrag skall ske för skatt, som visas hava erlagts för gåvan, eller, om ytterligare gåva förekommit före ovan angivna tid, för vad av erlagd skatt belöper å den gåva, som skall sammanläggas med lotten; dock må arvsskatten icke beräknas till lägre belopp än som skulle, utan avseende å gåvan, hava utgått för lotten.

Lott, för — — — stadgade grunderna.

32 §.

Har efter — — — av 19 §;

och hade, om hänsyn tagits till omständighet som nu avses, för någon lott skatt skolat gäldas utöver vad för lotten beräknats, skall efterbeskattning ske med sålunda felande belopp.

52 §.

Skatt enligt denna förordning skall, i den mån ej jämlikt 55 § anstånd medgivits, erläggas inom tre veckor efter det beskattningsmyndigheten meddelat beslut om skattens fastställande.

Har jämlikt — — — krontal bortfaller.

Skatten jämte — — — angående testamentsbevakning.

Den som — — — skattens fastställande.

Har jämlikt — — — utlämnad bouppteckning.

59 §.

Har efter — — — deklARATIONEN avgivits;

och hade, om hänsyn tagits till omständighet som nu avses, någon skattskyldig haft att gälda mindre skatt än vad beräknats, skall honom påförd skatt nedsättas med sålunda för högt beräknat belopp.

Ansökan om — — — i skatteärendet.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1948.

II) av herrar *Elon Andersson* och *Sandberg*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka de likalydande motionerna I: 117 av herr Bergvall m. fl. och II: 198 av herr Ohlin m. fl.